

5. Рудько Г.І., Плотніков О.В., Курило М.М., Радованов С.В. Економічна геологія родовищ залізистих кварцитів. – К.: «Академпрес», 2010. – 272 с.

6. Вітенко О., Коваленко Г. Плата за користування надрами / Вісник податкової служби. – 2012. – №14. – С.18–19.

7. Сучасний тлумачний словник української мови: 50000 слів / За заг. ред. д.ф.н., проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2006. – 832 с.

8. Лист Державної податкової служби України від 01.11. 2012 №4536/О/61–12/15–2116: Про надання індивідуальної податкової консультації з плати за користування надрами.

9. Інструкція із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ будівельного й

облицювального каменю, затвердженої наказом Державної комісії України по запасах корисних копалин при Міністерстві екології та природних ресурсів України від 16.12.2002 №199, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.01.2003 за №78/7399.

10. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.94 №827 (із змінами і доповн.).

11. Лист ДПС України від 15.06.2012 №10092/6/15–2116 «Про визначення об'єкту та бази оподаткування платою за користування надрами для видобування корисних копалин».

12. Рудько Г.І., Курило М.М., Радованов С.В. Економіко–геологічна оцінка родовищ корисних копалин. – К.: АДЕФ–Україна, 2011. – 384 с.

УДК 338

З.О. ІВАНОВА,
здобувач, Національна академія управління

Сутність туристичного потенціалу та його роль у розвитку вітчизняного народного господарства

У статті досліджено сутність поняття «туристичний потенціал» та визначено його роль у сучасних умовах господарювання, а також розглянуто основні складові туристичного потенціалу та їхнє значення для розвитку країни.

Ключові слова: туристичний потенціал, туризм, менеджмент туризму, туристична політика, управління розвитком туристичного потенціалу.

В статье исследована суть понятия «туристический потенциал» и определена его роль в современных условиях народного хозяйства, а также рассмотрены основные составляющие туристического потенциала и их значение для развития страны.

Ключевые слова: туристический потенциал, туризм, менеджмент туризма, туристическая политика, управление развитием туристического потенциала.

The article explores the essence of the concept of «tourism potential» and defined its role in the current conditions of the economy, as well as the basic components of the tourism potential and its importance for the development of the country.

Keywords: tourism potential, tourism, tourism management, travel policy, management of development of tourist potential.

Постановка проблеми. За останні два десятиліття процеси глобалізації, інформатизації, розвитку транспортних засобів у світі надали туризму стрімку динаміку розвитку, тому не виключено, що туризм найближчим часом стане однією з провідних світових галузей. У даний час для цього до-

статньо передумов, незважаючи на природні, соціальні та фінансово–економічні колізії, які неминуче зачіпають туристські світові потоки. Проте до теперішнього часу в сучасній науковій літературі немає однозначного визначення поняття «туристичний потенціал». Це поняття по–різному трактується не тільки окремими фахівцями, а й різними туристськими громадськими асоціаціями та міжнародними організаціями, що не може не викликати певних складнощів у вивченні даного поняття.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням управління туристичною сферою присвячено достатньо багато досліджень і публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів, які розкривають різні аспекти існуючої проблеми. Серед них дослідження Г.В. Казачковської, Н.П. Кіркової, В.В. Хорощун, А.В. Дубової та ін. Окремі аспекти удосконалення та реалізації механізму державного управління розвитком туристичного потенціалу досліджуються у працях вітчизняних учених В. Гнилорібова, В. Малиновського, А. Мельника, А. Никифорова, Р. Рудницької, О. Стельмаха та ін.

Мета статті полягає у дослідженні сутності економічного поняття «туристичний потенціал» та визначенні його ролі в сучасних умовах господарювання.

Для України на сучасному етапі розвитку необхідність формування конструктивної рекреаційно–туристичної політики набуває дедалі більшої актуальності. Статистичні комітети багатьох країн, для яких доходи від туризму є вагомою часткою у внутрішньому валовому продукті (ВВП), активно займаються методологічними проблемами управління розвитком туристичного потенціалу, вітчизняні туристичні підприємства регу-

лярно проводять конференції з цієї проблематики, розробляють й удосконалюють власну статистику туризму на базі стандартів ООН, Всесвітньої туристичної організації, проте ефективними ці процеси управління в Україні, яка має потужний туристичний потенціал, визнати важко [2, 5].

Виклад основного матеріалу. Виходячи з проведеного аналізу теоретичних понять необхідно спочатку обґрунтувати поняття «менеджмент туризму», під яким розуміють процес управління взаємодією складників організаційного процесу – багатства природи, праці, досвіду, інтелекту, мотивів поведінки людей – у туризмі як сфері людської діяльності.

Сутність менеджменту туризму зумовлена особливостями цієї сфери, які відрізняють її від інших. На перший погляд поняття «туризм» розуміє кожний, однак у наукових цілях важливого значення набувають загальні критерії відокремлення цього виду діяльності людини від інших, а саме [1]:

1. *Зміна місця.* Власне туристична подорож – це поїздка в місце, яке знаходиться поза межами постійного середовища життя і діяльності людини. Звичайно, що в цьому випадку не враховуються щоденні поїздки з дому до місця роботи або навчання і назад.

2. *Перебування в іншому місці.* Головною умовою є те, що місце туристичного перебування не повинно бути місцем постійного або довготривалого проживання (за міжнародними правилами – 12 місяців і більше).

3. *Джерело оплати послуг/життя/праці.* Будь-яка особа, котра виїжджає на роботу, що оплачується з джерел місця перебування, є мігрантом, а не туристом.

Термін «туристичний потенціал» є загальноживаним, проте очевидно, що згідно з різними науковими підходами трактування дещо різняться. Загалом в енциклопедичних словниках «потенціал» (від латинського *potentia* – сила) трактується, як: можливості, кошти, запаси, які можуть бути використані для вирішення якого-небудь завдання, досягнення певної мети [4]. Це досить емне і разом із тим універсальне визначення, безумовно, може бути прийняте за основу і в туризмі. Отже, туристичним потенціалом якогось об'єкта (або території) називається сукупність приурочених до даного об'єкта (території) природних і рукотворних тіл і явищ, а також умов, можливостей і засобів, придатних для

формування туристського продукту і здійснення відповідних турів, екскурсій, програм.

Таким чином, під туристичним потенціалом будь-якої території будемо розуміти сукупність розташованих природних і рукотворних об'єктів і явищ, а також умов, можливостей і засобів, необхідних і придатних для формування туристського продукту.

Ураховуючи вищезазначене, необхідно зазначити, що основними складовими туристичного потенціалу є [6]:

- природно-ресурсний потенціал;
- історико-культурний потенціал;
- рекреаційний потенціал;
- транспортна інфраструктура;
- засоби розміщення;
- інвестиційний потенціал;
- зовнішньоекономічний (експортний) потенціал;
- інноваційний потенціал

Природно-ресурсний потенціал сфери туризму – здатність природних систем без шкоди для себе (а отже, і для людей) віддавати необхідну людству продукцію або робити корисну для нього роботу в рамках господарства даного історичного типу; можливості регіону з використанням сукупних природних багатств у туристичній діяльності [3].

Історико-культурний потенціал – відображає можливості для розвитку туризму, закладені історико-культурними цінностями, що знаходяться в регіоні.

Держава володіє багатими природно-кліматичними, культуро-історичними та національно-етнографічними ресурсами, які створюють передумови для розвитку багатьох видів туризму. Більшість регіонів держави має туристичні ресурси, що дає можливість виходу на туристичний ринок із привабливими туристичними пропозиціями. Значну частину природного потенціалу становлять: рекреаційні ландшафти, оздоровчі ресурси, природно-заповідні об'єкти, території історико-культурного призначення та інше, що формує ефективність процесу туристичного розвитку вітчизняного народного господарства (див. рис.).

З погляду організації інфраструктурного забезпечення рекреаційного процесу одне з ключових місць належить транспортній системі. Держава має розвинуту межу автомобільних

Процес туристичного розвитку вітчизняного народного господарства

* Розробка автора.

доріг і залізниць, аеропортів, річкових і морських портів, які здатні забезпечити перевезення туристів із резервом транспортних потужностей на деяких видах транспорту.

Економічний потенціал сфери туризму – це складова частина економічного (господарського) потенціалу держави, що характеризує здатність держави в галузі відтворення туристичного продукту, тобто потенційно придатні сили і засоби, необхідні для відтворення туристичного продукту на державному рівні (матеріальні, природні, трудові та ін.) [3].

Багатовекторність економічної політики України, співпраця зі Світовим банком та Міжнародним валютним фондом сприяють розвитку конгресового туризму, проведенню в Україні економічних форумів, наукових конференцій тощо.

Природно–ресурсний та історико–культурний потенціал країни в поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи є достатньо вагомою передумовою розвитку системи санаторно–курортного лікування, туризму та відпочинку, орієнтованої як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземних туристів, що веде до ефективної реалізації туристичних продуктів в державі [7].

Україна належить до країн із потужним туристичним потенціалом. Численні унікальні пам'ятки архітектури, археології, мистецтва формують неповторну ауру історичної і культурної значимості держави, що є додатковим позитивним чинником розвитку туризму в країні.

Маючи такий ресурсний потенціал, туризм України має сприяти зміцненню економіки держави, наповненню державного бюджету, збереженню історико–культурної спадщини, реалізації туристичних продуктів в державі.

Висновок

Таким чином, «туристичний потенціал держави» може розглядатися як система взаємопов'язаних чинників і ресурсів, які відповідають умовам забезпечення розвитку постійної туристичної діяльності у сфері пошуку, розробки й упровадження туристичних продуктів і процесів. Зрозуміло, що така система буде орієнтована на розвиток туристичної активності в народному господарстві і визначатиме його спроможність (матеріальну, інтелектуальну, інформаційну, економічну тощо) щодо реалізації цілей туристичної діяльності на основі постійного пошуку, використання і розвитку нових сфер і способів реалізації наявних і перспективних внутрішніх та ринкових можливостей.

Список використаних джерел

1. Александрова А. Ю. Структура туристического рынка. – М.: Пресс–Соло, 2002.
2. Гаврилов А.И. Региональная экономика и управление: учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002.
3. Кифяк В.Ф. Организация туристической деятельности в Украине // Книги – XXI, 2003. – 300 с.
4. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Мн.: Харвест, М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 698 с.
5. Севастьянова С. А. Региональное планирование развития туризма и гостиничного хозяйства. – М.: КноРус, 2010. – 256 с.
6. Святохо Н. В. Концептуальные основы исследования туристского потенциала региона // Экономика и управление. – 2007. – №2. – С. 30–36
7. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. – Ніжин: Видавництво державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.

УДК 650.18

А.О. КЛИМЧУК,
аспірантка, Хмельницький національний університет

Машинобудівні підприємства Вінниччини: виробнича та збутова складові оцінки конкурентоспроможності

У статті аналізується сучасний стан сектору машинобудування Вінницької області, досліджуються головні складові елементи оцінки конкурентоспроможності машинобудівних підприємств.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, конкурентоспроможність, формування конкурентоспроможності.

В статье анализируется современное состояние сектора машиностроения Винницкой области, исследуются главные составляющие элементы оценки конкурентоспособности машиностроительных предприятий.

Ключевые слова: машиностроительные предприятия, конкурентоспособность, формирование конкурентоспособности.

This article analyzes the current state of machinery industry of Vinnytsia region, examines the constituent elements of the assessment of competitiveness of machine building enterprises.

Keywords: machinebuilding enterprises, competitiveness, formation of competitiveness.

Постановка проблеми. На сьогодні промисловість є основою економічного потенціалу України, і лише конкурентоспроможна промисловість здатна забезпечити конкурентоспроможність регіонів та економіки країни в цілому. Особливої актуальності в даному контексті набувають питання формування конкурентоспроможності машинобудівних під-